СЪД НА ЕВРОПЕЙСКИЯ СЪЮЗ
TRIBUNAL DE JUSTICIA DE LA UNIÓN EUROPEA
SOUDNÍ DVŮR EVROPSKÉ UNIE
DEN EUROPÆISKE UNIONS DOMSTOL
GERICHTSHOF DER EUROPÄISCHEN UNION
EUROOPA LIIDU KOHUS
ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ
COURT OF JUSTICE OF THE EUROPEAN UNION
COUR DE JUSTICE DE L'UNION EUROPÉENNE
CÚIRT BHREITHIÚNAIS AN AONTAIS EORPAIGH
SUD EUROPSKE UNIJE
CORTE DI GIUSTIZIA DELL'UNIONE EUROPEA

EIROPAS SAVIENĪBAS TIESA
EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMAS
AZ EURÓPAI UNIÓ BÍRÓSÁGA
IL-QORTI TAL-ĠUSTIZZJA TAL-UNJONI EWROPEA
HOF VAN JUSTITIE VAN DE EUROPESE UNIE
TRYBUNAŁ SPRAWIEDLIWOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ
TRIBUNAL DE JUSTIÇA DA UNIÃO EUROPEIA
CURTEA DE JUSTIȚIE A UNIUNII EUROPENE
SÚDNY DVOR EURÓPSKEJ ÚNIE
SODIŠČE EVROPSKE UNIJE
EUROOPAN UNIONIN TUOMIOISTUIN
EUROPEISKA UNIONENS DOMSTOL

LUXEMBOURG

PRESUDA SUDA

13. srpnja 1966.[*]

U spojenim predmetima 56/64 i 58/64,

Établissements Consten S.A.R.L., sa sjedištem u Courbevoieu (Seine), koje zastupa J. Lassier, odvjetnik pred Cour d'Appel de Paris, s adresom za dostavu u Luxembourgu, kod J. Weltera, *avocat-avoué*, 6, rue Willy-Georgen,

tužitelj u predmetu 56/64,

i

Grundig-Verkaufs-GmbH, društvo s ograničenom odgovornošću osnovano u skladu s njemačkim pravom, sa sjedištem u Fürthu (Bavarska), koje zastupa Max Grundig, glavni izvršni direktor, uz asistenciju H. Hellmanna, odvjetnika, i K. Pfeiffera, odvjetnika, upisanih u odvjetničku komoru u Kölnu, s adresom za dostavu u Luxembourgu, kod A. Neyensa, *avocat-avoué*, 9, rue des Glacis,

tužitelj u predmetu 58/64,

koje podupiru:

vlada Talijanske Republike, koju zastupa A. Maresca, opunomoćeni ministar i pomoćnik voditelja pravne službe ministarstva vanjskih poslova, u svojstvu agenta, uz asistenciju P. Peronacija, zamjenika državnog odvjetnika, s adresom za dostavu u veleposlanstvu Italije, 5, rue Marie-Adélaide, Luxembourg,

intervenijent u obama predmetima,

vlada Savezne Republike Njemačke, koju zastupaju U. Everling, *Ministerialrat*, i H. Peters, *Regierungsrat*, s adresom za dostavu u Luxembourgu, pri tajništvu veleposlanstva Savezne Republike Njemačke, 3, boulevard Royal,

intervenijent u predmetu 58/64,

[*] Jezici postupka: njemački i francuski

protiv

Komisije Europske ekonomske zajednice, koju zastupaju njezini pravni savjetnici G. Le Tallec (predmet 56/64) i J. Thiesing (predmet 58/64), u svojstvu agenata, s adresom za dostavu u Luxembourgu, kod tajništva pravne službe europskih izvršnih organa, 2, place de Metz,

tuženik,

koju podupiru:

Willy Leissner, dioničko društvo sa sjedištem u Strasbourgu, koje zastupa C. Lapp, upisan u odvjetničku komoru u Strasbourgu, s adresom za dostavu u Luxembourgu, kod H. Glaesenera, javnog bilježnika, 20, rue Glesener,

UNEF, društvo s ograničenom odgovornošću osnovano u skladu s francuskim pravom, sa sjedištem u Parizu, koje zastupaju R. Collin, odvjetnik pred Cour d'appel de Paris, i P. A. Franck, odvjetnik pred Cour d'Appel de Bruxelles, s adresom za dostavu u Luxembourgu, kod E. Arendta, *avocat-avoué*, 6, rue Willy-Goergen,

intervenijenti,

radi poništenja Odluke Komisije od 23. rujna 1964. o postupku na temelju članka 85. Ugovora (IV/A-00004-03344 „Grundig-Consten“),

SUD,

u sastavu: L. Hammes, predsjednik, L. Delvaux i W. Strauß, predsjednici vijeća, M. Donner, A. Trabucchi (izvjestitelj), R. Lecourt i R. Monaco, suci,

nezavisni odvjetnik: K. Roemer,

tajnik: A. Van Houtte,

donosi sljedeću

Presudu

Obrazloženje

Prigovor koji se odnosi na pravnu narav pobijanog akta

Tužitelj Consten poziva se na bitnu povredu postupka jer je u tekstu objavljenom u Službenom listu pobijani akt kvalificiran kao direktiva iako takav akt ne može biti upućen pojedincima.

U slučaju akta upućenog poduzetnicima koji su izričito navedeni autentičan je jedino tekst koji je bio dostavljen tim poduzetnicima. Takav tekst sadrži formulaciju: „Komisija je donijela sljedeću odluku“.

Slijedom navedenog, ovaj tužbeni razlog nije osnovan.

Prigovori koji se odnose na povredu prava na obranu

Tužitelj Consten prigovara da je Komisija, budući da mu nije dostavila sadržaj spisa u cijelosti, povrijedila njegovo pravo na obranu.

Tužitelj Grundig ističe isti prigovor, posebice u pogledu dvaju dopisa francuskih i njemačkih tijela koje je Komisija uzela u obzir prilikom donošenja svoje odluke.

Postupak pred Komisijom u vezi s primjenom članka 85. Ugovora administrativni je postupak koji podrazumijeva da se uključenim strankama prije donošenja odluke omogući da podnesu svoja očitovanja o prigovorima za koje Komisija smatra da se moraju usvojiti protiv njih. U tu svrhu stranke se moraju obavijestiti o činjenicama na kojima su ti prigovori utemeljeni. Međutim, nije potrebno da im se dostavi cjelokupan sadržaj spisa. U predmetnom slučaju u izjavi Komisije od 20. prosinca 1963. navode se sve činjenice koje su potrebne kako bi se ustanovilo koji su prigovori usvojeni. Tužitelji su valjano zaprimili primjerak te izjave te su bili u mogućnosti podnijeti svoja pisana i usmena očitovanja. Pobijana odluka ne sadrži prigovore različite od onih koji su bili predmet tog postupka.

Tužitelj Consten smatra da je odlukom također povrijeđeno pravo na obranu jer nisu uzeti u obzir glavni prijedlozi koje je on iznio pred Komisijom, posebice zahtjevi za dopunu dokaznog postupka. U takvom nesudskom postupku administrativno tijelo nije dužno obrazložiti odbijanje prijedloga stranaka.

Iz toga, dakle, slijedi da u postupku pred Komisijom nije došlo do povrede prava na obranu stranaka.

Ovaj prigovor nije osnovan.

Prigovor koji se odnosi na uključivanje utvrđenja povrede u izreku presude

Njemačka vlada podupire prigovor postojanja bitne povrede postupka na osnovi činjenice da je povredu trebalo utvrditi isključivo u obrazloženju, a ne u izreci presude.

To utvrđenje predstavlja temelj obveze stranaka da prestanu s povredom. Njegov učinak na pravni položaj predmetnih poduzetnika ne ovisi o tome gdje se u presudi ono nalazi.

Slijedom navedenog, ovom prigovoru nedostaje pravni interes te ga stoga valja odbiti.

Prigovori koji se odnose na primjenu članka 85. stavka 1. na ugovore o isključivoj distribuciji

Tužitelji tvrde da se zabrana iz članka 85. stavka 1. primjenjuje samo na takozvane horizontalne sporazume. K tome, talijanska vlada tvrdi da ugovori o isključivoj distribuciji ne pripadaju u „sporazume među poduzetnicima“ jer se stranke ne nalaze u ravnopravnom odnosu. Kada je riječ o tim ugovorima, zaštita slobode tržišnog natjecanja može se ostvariti samo na temelju članka 86. Ugovora.

Izričaj kako članka 85. tako ni članka 86. ne daje nikakvu osnovu za tvrdnju da se ti članci primjenjuju ovisno o razini u gospodarskom lancu na kojoj ugovorne strane djeluju. Članak 85. na općenit se način odnosi na sve sporazume koji narušavaju tržišno natjecanje unutar zajedničkog tržišta, pri čemu se njime ne uspostavlja nikakva razlika između tih sporazuma s obzirom na to jesu li sklopljeni između konkurentskih subjekata na istoj razini ili između subjekata koji nisu konkurenti i djeluju na različitim razinama. U načelu, razlikovanje ne može postojati ondje gdje Ugovor ne uspostavlja razliku.

Nadalje, eventualna primjena članka 85. na sporazum o isključivoj distribuciji ne može se isključiti zbog toga što distributer i njegov dobavljač nisu međusobni konkurenti te se ne nalaze u ravnopravnom odnosu. U smislu članka 85. stavka 1. do narušavanja tržišnog natjecanja može doći ne samo sporazumima kojima se ono ograničava među strankama nego također i sporazumima koji sprečavaju ili ograničavaju tržišno natjecanje do kojeg bi moglo doći između jedne od njih i trećih osoba. U tom smislu nije važno nalaze li se stranke u ravnopravnom odnosu u pogledu svojeg položaja i uloge u gospodarstvu. Navedeno vrijedi to više što bi takvim sporazumom stranke mogle nastojati, sprečavanjem ili ograničavanjem tržišnog natjecanja između svojih proizvoda i proizvoda trećih osoba, ostvariti ili osigurati u svoju korist i protivno općim ciljevima članka 85. neopravdanu prednost na štetu potrošača ili korisnika.

Iz toga slijedi da sporazum među gospodarskim subjektima na različitim razinama može, a da ne uključuje zloporabu vladajućeg položaja, utjecati na trgovinu među državama članicama i imati za cilj ili učinak sprečavanje, ograničenje ili narušavanje tržišnog natjecanja, čime je on obuhvaćen zabranom iz članka 85. stavka 1.

Osim toga, bilo bi besmisleno uspoređivati, s jedne strane, položaj proizvođača koji je vezan za distributera svojih proizvoda ugovorom o isključivoj distribuciji, na koji je članak 85. primjenjiv, i, s druge strane, položaj proizvođača čiji dio djelatnosti čini i distribucija vlastitih proizvoda na bilo koji način, primjerice putem trgovačkih zastupništava, na koji članak 85. nije primjenjiv. Te dvije situacije pravno su različite i stoga ih se treba različito tretirati jer dva spomenuta

sustava prodaje, od kojih je jedan sastavni dio poslovanja proizvođača dok drugi to nije, ne moraju biti jednako učinkovita. To što se prema formulaciji članka 85. zabrana primjenjuje, pod uvjetom da se ispune ostale pretpostavke, na sporazum među nekoliko poduzetnika te se stoga ne primjenjuje na slučaj kada je sustav distribucije sastavni dio poduzetnika ipak ne znači da je ugovorna situacija koja proizlazi iz sporazuma između proizvođača i distributera pravno prihvatljiva na temelju jednostavne ekonomske analogije, koja je uostalom nepotpuna i u suprotnosti s navedenim člankom. Nadalje, iako je u prvom slučaju namjera Ugovora bila da se u članku 85. ne zadire u unutarnju organizaciju poduzetnika te da se na temelju članka 86. ona preispituje samo u slučajevima kada dosegne razinu zloporabe vladajućeg položaja, isto ne vrijedi u situaciji kada prepreke tržišnom natjecanju proizlaze iz sporazuma između dvaju različitih poduzetnika koje je stoga potrebno općenito zabraniti.

Naposljetku, sporazum između proizvođača i distributera kojim bi se htjelo ponovno uspostaviti nacionalne podjele u trgovini među državama članicama mogao bi onemogućavati postizanje temeljnih ciljeva Zajednice. Ponovno uspostavljanje nacionalnih zapreka trgovini među državama članicama bilo bi protivno Ugovoru, čija preambula i glavni dio imaju za cilj uklanjanje takvih nacionalnih zapreka te u kojem se u nekoliko odredaba izražava nepopustljiv stav u pogledu njihovog ponovnog uspostavljanja. Članak 85. stavak 1. teži takvom cilju, čak i u slučaju sporazuma među poduzetnicima koji se nalaze na različitim razinama u ekonomskom procesu.

Slijedom navedenog, gore navedeni prigovori nisu osnovani.

Prigovor koji se temelji na Uredbi Vijeća br. 19/65

Tužitelj Grundig postavlja pitanje bi li zabrana iz članka 85. stavka 1. bila primjenjiva na predmetni sporazum prije donošenja Uredbe Vijeća br. 19/65 o primjeni članka 85. stavka 3. na određene kategorije sporazuma.

Ovaj prigovor tužitelj je prvi put istaknuo u replici. Okolnost da je ta uredba donesena nakon podnošenja tužbe ne može opravdati takvo kašnjenje. Naime, tim se prigovorom zapravo tvrdi da Komisija nije smjela primijeniti članak 85. stavak 1. jer nije imala ovlast odobravati izuzeća za određene kategorije sporazuma.

Budući da je to bilo moguće i prije Uredbe br. 19/65, ona se ne može smatrati novom činjenicom u smislu članka 42. Poslovnika koja bi mogla opravdati zakašnjelo podnošenje prigovora.

Slijedom navedenog, ovaj je prigovor nedopušten.

Prigovori koji se odnose na pojam „sporazuma koji bi mogli utjecati na trgovinu među državama članicama“

Tužitelji i njemačka vlada tvrde da je Komisija temeljila svoju odluku na pogrešnom tumačenju pojma sporazuma koji bi mogao utjecati na trgovinu među državama članicama i da nije dokazala da bi bez spornoga sporazuma trgovina bila intenzivnija.

Tuženik odgovara da je ta pretpostavka iz članka 85. stavka 1. ispunjena onda kada se zbog postojanja sporazuma trgovina među državama članicama odvija drukčije nego što bi se odvijala bez ograničenja koja proizlaze iz sporazuma i kada njegov utjecaj na uvjete na tržištu dosegne određenu razinu. Prema tuženiku, u predmetnom slučaju došlo je do takve situacije, posebice s obzirom na prepreke zajedničkom tržištu u pogledu uvoza i izvoza Grundigovih proizvoda u Francusku i iz nje, a koje su posljedica sporazuma u pitanju.

Svrha je gore navedene pretpostavke odrediti granice primjene prava Zajednice i nacionalnog prava u području zabranjenih sporazuma. Naime, narušavanje tržišnog natjecanja izazvano određenim sporazumom obuhvaćeno je zabranama predviđenima pravom Zajednice, odnosno člankom 85., samo ako taj sporazum može utjecati na trgovinu između država članica, u suprotnome ono njima nije pokriveno.

U tom pogledu posebice je važno može li sporazum dovesti u pitanje, izravno ili neizravno, stvarno ili potencijalno, slobodnu trgovinu među državama članicama na način da bi to moglo naškoditi ostvarivanju cilja uspostave jedinstvenog tržišta među državama članicama. Slijedom toga, činjenica da sporazum potiče povećanje obujma trgovine među državama članicama, čak i znatno, nije dovoljna da se isključi mogućnost da bi taj sporazum mogao „utjecati“ na gore navedeni način. U predmetnom slučaju ugovor između Grundiga i Constena koji, s jedne strane, sprečava druge poduzetnike osim Constena da u Francusku uvoze Grundigove proizvode i, s druge strane, zabranjuje Constenu da ponovno izveze te proizvode u druge zemlje zajedničkog tržišta nedvojbeno utječe na trgovinu među državama članicama. Takva ograničenja slobodne trgovine kao i ona koja bi za treće mogla proizići iz Constenove registracije žiga GINT u Francuskoj, koji Grundig stavlja na sve svoje proizvode, dovoljna su za ispunjenje predmetnog uvjeta.

Slijedom navedenog, prigovore istaknute u vezi s tim valja odbiti.

Prigovori koji se odnose na kriterij ograničenja tržišnog natjecanja

Tužitelji i njemačka vlada tvrde da je, s obzirom na to da je Komisija ograničila svoju istragu samo na Grundigove proizvode, odluka utemeljena na pogrešnom konceptu tržišnog natjecanja i sustava zabrana iz članka 85. stavka 1. Taj se koncept posebice odnosi na tržišno natjecanje između sličnih proizvoda različitih

trgovačkih marki. Komisija je, prije nego što je proglasila primjenjivim članak 85. stavak 1., trebala koristeći se načelom razumne ocjene (*rule of reason*) razmotriti ekonomske učinke spornog ugovora na tržišno natjecanje između različitih trgovačkih marki. Postoji presumpcija da vertikalni sporazumi o isključivoj distribuciji nemaju negativan utjecaj na tržišno natjecanje te u predmetnom slučaju nema dokaza koji bi mogli oboriti takvu pretpostavku. Naprotiv, predmetnim ugovorom povećana je konkurencija između sličnih proizvoda različitih trgovačkih marki.

Načelo slobode tržišnog natjecanja odnosi se na različite razine i oblike konkurencije. Iako je tržišno natjecanje između proizvođača općenito vidljivije od onoga između distributera iste trgovačke marke, iz toga ipak ne bi moglo proizlaziti da bi ugovor kojim se teži njegovom ograničavanju trebao biti izuzet iz zabrane iz članka 85. stavka 1. na temelju same činjenice da bi mogao ojačati tržišno natjecanje.

Osim toga, za primjenu članka 85. stavka 1. nije potrebno da se u obzir uzmu konkretni učinci nekog sporazuma ako je očito da on ima za cilj ograničiti, spriječiti ili narušiti tržišno natjecanje.

Nepostojanje analize učinaka sporazuma na tržišno natjecanje između sličnih proizvoda različitih trgovačkih marki u pobijanoj odluci stoga ne može samo po sebi predstavljati nedostatak u odluci.

Prema tome, preostaje ispitati je li u pobijanoj odluci s pravom primijenjena zabrana iz članka 85. stavka 1. na sporni sporazum na temelju ograničenja tržišnog natjecanja u području distribucije samo Grundigovih proizvoda. Povreda utvrđena pobijanom odlukom proizlazi iz apsolutne teritorijalne zaštite Constena uspostavljene sporazumom na temelju francuskog prava. Tužitelji su na taj način željeli ukloniti svaku mogućnost tržišnog natjecanja na razini veleprodaje Grundigovih proizvoda na području određenom ugovorom služeći se dvjema metodama.

S jedne strane, Grundig se obvezao da trećim osobama neće isporučivati, uključujući i neizravno, proizvode namijenjene za područje određeno ugovorom. Ograničavajuća priroda takve obveze očita je ako se pri njezinoj ocjeni uzme u obzir i zabrana izvoza koja je nametnuta ne samo Constenu nego i svim ostalim ekskluzivnim distributerima te njemačkim trgovcima na veliko. S druge strane, registracijom žiga GINT, koji Grundig stavlja na sve svoje proizvode, željelo se dodatno ojačati zaštitu od paralelnog uvoza Grundigovih proizvoda u Francusku uspostavljenu spornim sporazumom, dopunjujući je zaštitom koja proizlazi iz prava industrijskog vlasništva. Na taj način nijedna treća osoba ne može bez izlaganja ozbiljnom riziku uvoziti Grundigove proizvode iz drugih država članica Zajednice radi njihove preprodaje u Francuskoj.

Tuženik je s pravom uzeo u obzir cjelokupan distribucijski sustav koji je Grundig tako uspostavio. Naime, kako bi se stvorila ispravna predodžba o ugovoru, potrebno ga je smjestiti u ekonomski i pravni kontekst koji su stranke imale u vidu pri njegovom sklapanju te se to ne bi moglo smatrati neopravdanim miješanjem u pravne akte ili okolnosti koje nisu predmet postupka pred Komisijom.

Gore opisane okolnosti imaju za posljedicu izolaciju francuskog tržišta i omogućavaju određivanje visine cijena predmetnih proizvoda koja nije rezultat učinkovitog tržišnog natjecanja. Nadalje, u mjeri u kojoj proizvođači uspiju povećati prepoznatljivost svoje trgovačke marke u očima potrošača, učinkovitost tržišnog natjecanja među proizvođačima ima tendenciju smanjenja. Poticanje tržišnog natjecanja među distributerima također je važno zbog znatnog utjecaja troškova distribucije na konačnu prodajnu cijenu. Tržišno natjecanje među distributerima proizvoda iste trgovačke marke pruža poticaj trgovcima. Shodno tome, sporazum kojim se na opisani način teži izolaciji francuskog tržišta Grundigovih proizvoda i umjetnom održavanju odvojenih nacionalnih tržišta proizvoda vrlo poznate trgovačke marke u okviru Zajednice narušava tržišno natjecanje na zajedničkom tržištu.

Slijedom navedenog, pobijanom odlukom ispravno je utvrđeno da sporazum predstavlja povredu članka 85. stavka 1. te svako daljnje razmatranje kako ekonomskih podataka (razlike između cijena u Francuskoj i Njemačkoj, reprezentativnosti predmetnih uređaja, visine troškova koje je snosio Consten) tako i točnosti mjerila kojima se Komisija služila pri uspoređivanju okolnosti na francuskom i njemačkom tržištu kao ni eventualni pozitivni učinci sporazuma u drugim pogledima, s obzirom na gore navedena ograničenja, ne mogu ni u kojem slučaju dovesti do drukčijeg rješenja u okviru članka 85. stavka 1.

Prigovori koji se odnose na doseg zabrane

Tužitelj Grundig i njemačka vlada prigovaraju Komisiji da u izreci pobijane odluke iz zabrane nije isključila one odredbe ugovora u odnosu na koje nije bio utvrđen nikakav ograničavajući učinak na tržišno natjecanje te da zbog toga nije definirala povredu.

Iz obrazloženja pobijane odluke te iz njezinog članka 3. proizlazi da se povreda utvrđena u članku 1. izreke ne sastoji u Grundigovoj obvezi da izravno isporučuje u Francusku samo Constenu. Ta povreda proizlazi iz odredaba ugovora koje, dopunjujući dodjelu ekskluzivnog prava, teže sprečavanju paralelnog uvoza Grundigovih proizvoda u Francusku na temelju nacionalnog prava na način da uspostavljaju apsolutnu teritorijalnu zaštitu u korist ekskluzivnog distributera.

Ništavost propisana člankom 85. stavkom 2. primjenjuje se samo na one dijelove sporazuma koji su zabranjeni ili na sporazum u cijelosti ako se ti dijelovi ne mogu odvojiti od samog sporazuma. Prema tome, Komisija je morala ili u izreci pobijane odluke utvrditi postojanje povrede samo u onim dijelovima sporazuma

koji su zabranjeni ili u obrazloženju iznijeti razloge zbog kojih, prema njezinom mišljenju, ti dijelovi sporazuma nisu bili odvojivi od ostatka sporazuma.

Međutim, iz članka 1. odluke proizlazi da je povreda utvrđena u odnosu na cijeli sporazum, unatoč tome što Komisija nije dovoljno obrazložila zašto je cijeli sporazum trebalo proglasiti ništavim u slučaju kada nije utvrđeno da je povreda članka 85. stavka 1. postojala u odnosu na sve odredbe sporazuma. Naprotiv, stanje stvari utvrđeno kao nespojivo s člankom 85. stavkom 1. proizlazi iz pojedinih odredbi ugovora od 1. travnja 1957. koje se odnose na apsolutnu teritorijalnu zaštitu i dodatnog sporazuma o žigu GINT, a ne iz ukupnog djelovanja svih odredbi sporazuma i njegovog općeg učinka.

Slijedom navedenog, članak 1. pobijane odluke valja poništiti jer bez valjanog obrazloženja proglašava ništavima sve odredbe sporazuma na temelju članka 85. stavka 2.

Prigovori koji se tiču utvrđenja povrede u odnosu na sporazum o žigu GINT

Tužitelji prigovaraju Komisiji da je povrijedila članke 36., 222. i 234. Ugovora o osnivanju EEZ-a i da je, k tome, prekoračila granice svoje nadležnosti utvrdivši da je svrha sporazuma o registraciji žiga GINT u Francuskoj osigurati apsolutnu teritorijalnu zaštitu Constena te onemogućivši time Constenu, u članku 3. izreke pobijane odluke, da ostvari prava koja proizlaze iz nacionalnog prava o žigovima u svrhu sprečavanja paralelnog uvoza.

Konkretnije, tužitelji smatraju da sporni učinak na tržišno natjecanje nije posljedica sporazuma nego registracije žiga u skladu s francuskim pravom, kojom se ostvaruje izvorno pravo nositelja žiga iz kojeg prema nacionalnom pravu proizlazi apsolutna teritorijalna zaštita.

Svrha Constenovog prava da na temelju ugovora on jedini u Francuskoj može rabiti žig GINT, koji se na sličan način može rabiti u drugim državama, sastoji se u omogućavanju nadzora i onemogućavanju paralelnog uvoza. Prema tome, cilj sporazuma kojim je Grundig, nositelj tog žiga na temelju međunarodne registracije, ovlastio Constena da taj žig registrira na svoje ime u Francuskoj jest ograničavanje tržišnog natjecanja.

Iako se Consten registracijom žiga GINT prema francuskom pravu smatra izvornim imateljem prava u vezi s tim žigom, ipak ostaje činjenica da je on na temelju sporazuma s Grundigom izvršio navedenu registraciju.

Slijedom navedenog, taj sporazum može biti predmetom zabrane iz članka 85. stavka 1. Ta zabrana ostala bi bez učinka ako bi se Constenu dopustila daljnja uporaba žiga s istim ciljem zbog kojeg je sporazum proglašen nezakonitim.

Članci 36., 222. i 234. Ugovora, na koje su se tužitelji pozvali, ne isključuju svaki utjecaj prava Zajednice na ostvarivanje nacionalnih prava iz industrijskog vlasništva.

Članak 36., kojim se ograničava doseg propisa o liberalizaciji trgovine sadržanih u glavi I. poglavlju 2. Ugovora, ne može ograničiti područje primjene članka 85. Članak 222. ograničava se na pojašnjenje da „Ugovor ni na koji način ne dovodi u pitanje pravila kojima se u državama članicama uređuje sustav vlasništva“. Zabrana iz članka 3. izreke pobijane presude kojom se određuje prestanak uporabe prava na temelju nacionalnog prava o žigovima u svrhu onemogućavanja paralelnog uvoza ograničava njihovo izvršavanje samo u mjeri u kojoj je to potrebno za provedbu zabrane iz članka 85. stavka 1., pri čemu se ne utječe na dodjelu tih prava. Ovlast Komisije da izrekne takvu zabranu, predviđena u članku 3. Uredbe Vijeća br. 17/62, u skladu je s prirodom pravila o tržišnom natjecanju u Zajednici, koja imaju neposredan učinak i izravno obvezuju pojedince.

Takav sustav pravila, zbog njegove gore opisane naravi kao i njegove funkcije, ne dopušta zloporabu prava koja proizlaze iz nacionalnih prava o žigovima u svrhu oduzimanja učinkovitosti pravu Zajednice o tržišnom natjecanju.

Članak 234., budući da ima za cilj zaštitu prava trećih država, u predmetnom slučaju nije primjenjiv.

Slijedom navedenog, gore navedeni prigovori nisu osnovani.

Prigovori koji se odnose na nesaslušanje trećih zainteresiranih osoba

Tužitelji i njemačka vlada navode da se članak 3. izreke pobijane odluke odnosi na cjelokupnu distribuciju Grundigovih proizvoda na zajedničkom tržištu. Zato smatraju da je Komisija prekoračila svoju nadležnost i povrijedila pravo svih zainteresiranih osoba da ih se sasluša.

Zabrana upućena Grundigu u gore navedenom članku 3. u odnosu na sprečavanje njegovih distributera i ekskluzivnih distributera da izvoze u Francusku posljedica je zabrane apsolutne teritorijalne zaštite uspostavljene u korist Constena. Ta zabrana stoga ne izlazi iz okvira postupka koji je doveo do primjene članka 85. stavka 1. na sporazum između Constena i Grundiga. Nadalje, pobijana odluka ne utječe izravno na pravnu valjanost sporazuma sklopljenih između Grundiga i drugih trgovaca na veliko i distributera osim Constena. Ona jednostavno ograničava Grundigovu slobodu djelovanja u odnosu na paralelni uvoz njegovih proizvoda u Francusku.

Iako je poželjno da u mjeri u kojoj je to moguće Komisija proširi svoje istrage na subjekte na koje bi njezina odluka mogla imati utjecaj, samo postojanje interesa za sprečavanje proglašavanja nezakonitim ugovora kojeg ti subjekti nisu stranke radi očuvanja prednosti koje su za njih *de facto* proizlazile iz okolnosti nastalih tim

sporazumom nije dovoljno za ostvarivanje prava drugih Grundigovih distributera da ih Komisija po službenoj dužnosti pozove na sudjelovanje u postupku o odnosu Constena i Grundiga.

Slijedom navedenog, ovaj prigovor nije osnovan.

Prigovori koji se odnose na primjenu članka 85. stavka 3.

Pretpostavke primjene

Tužitelji, koje u nekoliko točaka podržava njemačka vlada, navode, među ostalim, da su u predmetnom slučaju ispunjene sve pretpostavke za primjenu iznimke, a čije se postojanje u pobijanoj odluci negira. Tuženik polazi od stajališta da je na zainteresiranim poduzetnicima da dokažu kako su ispunjene pretpostavke za primjenu iznimke.

Poduzetnici imaju pravo da se njihovi zahtjevi za primjenu članka 85. stavka 3. odgovarajuće ispitaju. Komisija se u tu svrhu ne može ograničiti na to da od poduzetnika zahtijeva dokaz da su pretpostavke za primjenu iznimke ispunjene, nego mora, radi dobrog vođenja postupka, i vlastitim sredstvima sudjelovati u utvrđivanju relevantnih činjenica i okolnosti.

Nadalje, sastavni je dio izvršavanja ovlasti povjerenih Komisiji provođenje složenih ekonomskih ocjena. Prilikom sudskog nadzora navedenih ocjena takva njihova priroda mora se poštovati na način da se nadzor ograniči na ispitivanje relevantnosti činjenica i pravnih zaključaka koje je Komisija iz njih izvela. Taj nadzor ponajprije obuhvaća obrazloženje odluka, koje mora pojasniti činjenice i okolnosti na osnovi kojih su te ocjene donesene.

U pobijanoj se odluci navodi da je glavni razlog za odbijanje činjenica da nije ispunjena pretpostavka iz članka 85. stavka 3. točke (a).

Njemačka vlada prigovara da navedena odluka ne pruža odgovor na pitanje bi li opstanak određenih elemenata, čije je pozitivne učinke Komisija priznala, osobito prednarudžbe, usluge jamstva i usluge nakon prodaje, bio u cijelosti moguć bez postojanja apsolutne teritorijalne zaštite.

Pobijanom se odlukom samo hipotetski priznaje da predmetni ugovor o isključivoj distribuciji pridonosi poboljšanju proizvodnje i distribucije. Nakon toga pobijanom se odlukom ispituje „bi li poboljšanje distribucije proizvoda prestalo biti moguće postići sporazumom o isključivoj distribuciji ako se dopusti paralelni uvoz“. Nakon ispitivanja argumenata u vezi s prednarudžbama, praćenjem tržišta, uslugama jamstva i uslugama nakon prodaje, u odluci je zaključeno da „nijedan drugi razlog u korist potrebe apsolutne teritorijalne zaštite nije iznesen“.

Pitanje postojanja poboljšanja proizvodnje ili distribucije proizvoda o kojima je riječ mora se ocijeniti uzimajući u obzir smisao članka 85. Prvo, to se poboljšanje ne može shvatiti kao sve one prednosti koje za proizvodnu i distribucijsku djelatnost proizlaze za stranke sporazuma s obzirom na to da su te prednosti u pravilu nesporne i upućuju na to da je sporazum u svim svojim sastavnim dijelovima nužan za poboljšanje uzeto u tom smislu. Takva subjektivna metoda, koja sadržaj pojma poboljšanja čini ovisnim o posebnostima ugovornih odnosa o kojima je riječ, nije u skladu s ciljevima članka 85. Nadalje, sama činjenica da Ugovor predviđa da ograničenje tržišnog natjecanja mora biti „nužno“ za poboljšanje u pitanju jasno upućuje na značaj koji ono mora imati. To poboljšanje mora osobito pokazivati znatne objektivne prednosti koje su takve prirode da nadomještaju nedostatke koji se zbog njih javljaju na području tržišnog natjecanja.

Argument njemačke vlade, utemeljen na stavu da svi dijelovi ugovora koji su u korist poboljšanja, kako su ga zamislile stranke ugovora, moraju ostati netaknuti, pretpostavlja da je već potvrdno odgovoreno na pitanje jesu li svi ti dijelovi sporazuma ne samo korisni nego i nužni za poboljšanje proizvodnje ili distribucije proizvoda u pitanju. Taj argument stoga ne samo da teži slabljenju zahtjeva nužnosti nego, među ostalim, zamjenjuje objektivna poboljšanja predviđena Ugovorom za pojedinačne interese stranaka.

U svojoj procjeni relativnog značaja raznih čimbenika koji su joj podneseni na razmatranje Komisija je trebala ocijeniti njihovu učinkovitost u odnosu na objektivno mjerljivo poboljšanje proizvodnje i distribucije proizvoda te jesu li koristi koje iz njih proizlaze dovoljne da bi se posljedična ograničenja tržišnog natjecanja smatrala nužnima. Argument koji se temelji na nužnosti da se ostave netaknutima svi dogovori među strankama ako se njima može pridonijeti poboljšanju kojem se teži nije spojiv s naprijed iznesenim. Slijedom navedenog, prigovor savezne vlade, koji se temelji na netočnim pretpostavkama, ne može oboriti ocjenu Komisije.

Tužitelji tvrde da bi dopuštanje paralelnog uvoza imalo za posljedicu to da ekskluzivni distributer više ne bi mogao unaprijed planirati svoje djelatnosti.

Određen stupanj neizvjesnosti sastavni je dio svakog predviđanja budućih mogućnosti prodaje. Naime, takvo se predviđanje mora temeljiti na nizu promjenjivih i neizvjesnih čimbenika. Točno je da bi dopuštanje paralelnog uvoza moglo prouzročiti povećanje rizika za distributera koji unaprijed podnosi obvezujuće narudžbe u količini robe koju smatra da će moći prodati. Međutim, takav rizik sastavni je dio trgovačke djelatnosti i prema tome ne može opravdati posebnu zaštitu u tom pogledu.

Tužitelji prigovaraju da Komisija nije ispitala, na temelju konkretnih činjenica, je li moguće pružiti usluge jamstva i usluge nakon prodaje bez apsolutne teritorijalne zaštite. Oni posebice ističu važnost koju za ugled marke Grundig ima odgovarajuće pružanje tih usluga u odnosu na sve Grundigove uređaje na tržištu.

Consten bi zbog omogućavanje paralelnog uvoza bio prisiljen odbiti pružanje tih usluga za uređaje koje su uvezli njegovi konkurenti koji ne osiguravaju pružanje navedenih usluga na zadovoljavajući način. Takvo bi odbijanje također bilo protivno interesima korisnika.

Što se tiče usluge besplatnog jamstva, u odluci se navodi da kupac može ostvariti pravo na jamstvo samo kod svog dobavljača, u skladu s uvjetima koji su s njim dogovoreni. Tužitelji zapravo ne osporavaju tu tvrdnju.

U predmetnim okolnostima nije opravdana bojazan da bi ugled Grundigovih proizvoda mogao pretrpjeti štetu zbog neodgovarajuće usluge.

Naime, iako je društvo UNEF, glavni Constenov konkurent, počelo prodavati Grundigove proizvode u Francuskoj nakon Grundiga i pri tome bilo izloženo nezanemarivom riziku, ono svejedno osigurava besplatno jamstvo i pruža naplatne usluge nakon prodaje pod uvjetima za koje se općenito ne čini da su oštetili ugled trgovačke marke Grundig. Štoviše, tužitelji odgovarajućim oglašavanjem mogu slobodno informirati korisnike o prirodi usluga i ostalih prednosti koje se pružaju službenim distribucijskim sustavom Grundigovih proizvoda. Shodno tome, nije točno da paralelni uvoznici moraju u jednakoj mjeri imati koristi od Constenovog oglašavanja.

Slijedom navedenog, prigovori tužitelja nisu osnovani.

Tužitelji prigovaraju da Komisija nije ispitala je li apsolutna teritorijalna zaštita bila i dalje nužna radi amortizacije znatnih troškova kojima je Consten bio izložen pri uvođenju Grundigovih proizvoda na francusko tržište.

Tuženik u vezi s tim ističe da ni u jednom trenutku prije donošenja pobijane odluke nije imao saznanja o troškovima uvođenja na tržište koji nisu bili amortizirani.

Navedena tuženikova izjava nije osporena. Od Komisije se ne može očekivati da u tom pogledu postupa po službenoj dužnosti. Osim toga, argumentom tužitelja u bitnome se zapravo želi reći da distributer ne bi pristao na ugovorene uvjete bez uspostavljanja apsolutne teritorijalne zaštite. Međutim, ta okolnost nije ni u kakvoj vezi s poboljšanjima distribucije predviđenima člankom 85. stavkom 3.

Slijedom navedenog, taj prigovor ne može se prihvatiti.

Nadalje, tužitelj Grundig tvrdi da ekskluzivni distributer bez apsolutne teritorijalne zaštite ne bi bio voljan snositi troškove potrebne za praćenje tržišta jer bi korist od ostvarenih rezultata mogli imati paralelni uvoznici.

Tuženik u vezi s tim ističe da samo Consten može ostvariti korist od navedenih troškova praćenja tržišta, čiji je cilj ponajprije da se u odnosu na proizvode

namijenjene izvozu u Francusku omoguće tehnička poboljšanja koja žele francuski potrošači.

Naime, Consten bi kao ekskluzivni distributer, koje se svojstvo pobijanom odlukom ne dovodi u pitanje, bio jedini kojem bi se isporučivali uređaji čija su svojstva posebno prilagođena za francusko tržište.

Slijedom navedenog, ovaj prigovor nije osnovan.

Prigovori istaknuti protiv dijela odluke koji se odnosi na postojanje pretpostavke iz članka 85. stavka 3. točke (a), razmatrani svaki za sebe i kao cjelina, nisu osnovani. Budući da su pretpostavke čije je ispunjenje potrebno radi primjene iznimke iz članka 85. stavka 3. kumulativne naravi, nije potrebno ispitati prigovore koji se odnose na druge pretpostavke za primjenu iznimke.

Neodobravanje uvjetne iznimke

Tužitelj Grundig, koji smatra da je odobrenje iznimke odbijeno zbog postojanja apsolutne teritorijalne zaštite Constena, tvrdi da je, u skladu s člankom 7. stavkom 1. Uredbe Vijeća br. 17/62, Komisija trebala ugovor o isključivoj distribuciji u najmanju ruku prihvatiti pod uvjetom da se ne sprečava paralelni uvoz. Bez takve uvjetne iznimke izreka odluke prelazi granice pruženog obrazloženja kao i svog cilja zabrane apsolutne teritorijalne zaštite.

S obzirom na djelomično poništenje pobijane odluke, daljnje je razmatranje ovog prigovora bespredmetno.

Troškovi

Sukladno članku 69. stavku 3. Poslovnika, ako stranke djelomično uspiju sa svojim zahtjevima, što je ovdje slučaj, Sud može naložiti da svaka stranka snosi svoje troškove u cijelosti ili djelomično.

Shodno tome, troškove snose, s jedne strane, tužitelji i vlade Talijanske Republike i Savezne Republike Njemačke, intervenijenti, te, s druge strane, tuženik i društva Leissner i UNEF, intervenijenti.

Na temelju postupovnih akata,

saslušavši izvješće suca izvjestitelja,

saslušavši stranke,

saslušavši mišljenje nezavisnog odvjetnika,

uzevši u obzir Ugovor o osnivanju Europske ekonomske zajednice i posebice njegove članke 3., 36., 85., 86., 222. i 234.,

uzevši u obzir uredbe Vijeća br. 17/72 i 19/65,

uzevši u obzir Protokol o Statutu Suda Europske ekonomske zajednice,

uzevši u obzir Poslovnik Suda,

SUD

odbijajući sve druge šire ili protivne zahtjeve proglašava i presuđuje:

1. **Odluka Komisije Europske ekonomske zajednice od 23. rujna 1964. o postupku na temelju članka 85. Ugovora (IV/A-00004-03344 „Grundig-Consten“), objavljena u Službenom listu Europskih zajednica od 20. listopada 1964. (str. 2545/64), poništava se utoliko što u članku 1. utvrđuje da ugovor od 1. travnja 1957. u cijelosti predstavlja povredu odredaba članka 85., uključujući i one dijelove ugovora koji ne predstavljaju navedenu povredu.**

2. **Tužbe 56/64 i 58/64 u preostalom se dijelu odbijaju kao neosnovane.**

3. **Tužiteljima, tuženiku i intervenijentima nalaže se snošenje vlastitih troškova.**

Hammes Delvaux Strauβ

Donner Trabucchi Lecourt

Monaco

Objavljeno na javnoj raspravi u Luxembourgu 13. srpnja 1966.

Tajnik Predsjednik

A. Van Houtte Ch. L. Hammes